

Konference k vědecké práci v armádě

Konference k vědecké práci v armádě byla odložena na duben příštího roku. Ve snaze dát možnost širokému okruhu čtenářů VM se vyjádřit k problémům vědecké práce v armádě otevíráme tuto rubriku. Zde budeme uveřejňovat diskusní příspěvky až do zahájení konference.

Materiál jako podklad do diskuse je již dostatek (zvláštní číslo VM, příspěvky i v jiných číslech VM 1961), proto očekáváme i Vaši účast.

K otázce účasti velitelských orgánů armády na plánování, řízení a provádění vědecké práce v armádě

Plukovník Josef Průša

Diskuse k otázkám vědecké práce v armádě a k problematice hledání nových cest pro zabezpečení jejího plného rozvoje nevznikla náhodou; je odrazem nového pojetí významu vědy v životě socialistické společnosti, které je možno charakterizovat jako požadavek „zvědečtění celého života naší současné společnosti“.

Z nejdůležitějších rysů tohoto nového pojetí je nutno uvést na prvním místě prohlubující se význam spojení teorie s praxí a s tím související nutnost vysoké perspektivnosti jak ve vytýčování, tak i v řešení vědeckých problémů na podkladě požadavků praxe.

Závažným rysem v pojetí charakteru soudobé vědecké práce je i nutnost komplexního řešení vědeckých problémů, vyplývající z procesu vzájemného prolínání různých vědeckých disciplín při jejich řešení. Pro vědeckou práci v armádě vyplývají z tohoto pojetí mnohem vyšší požadavky na kolektivnost ve vědecké práci, jejichž realizace si vyžaduje ještě mnoho tvůrčí a organizátorské práce především velitelů a náčelníků.

Dalším rysem v pojetí charakteru soudobé vědecké práce v armádě je stále vyšší prolínání vědecké práce s organizátorskou a řídicí prací velitelů a štábů, které je logickým důsledkem nutnosti, řešit praktické otázky obrany státu s náležitou vědeckostí. V tomto směru však případný nesprávný výklad této nutnosti mohl by vést

ke škodlivému ztotožňování vědecké práce s vědeckým přístupem k plnění praktických úkolů a v důsledku toho nakonec i k negování významu vědeckých pracovišť a přípravy vědeckých kádřů.

V člancích zvláštního letošního čísla Vojenské mysli byly tyto nové rysy v hlavních zásadách vyjádřeny a vcelku správně postiženy. Bude však třeba v průběhu diskuse a přípravy ke konferenci dále tyto rysy konkretizovat a pomoci tak vytvořit předpoklady pro správné jejich uvedení do další naší praxe.

V tomto článku chci se podrobněji zabývat dvěma problémy:

— účastí velitelských orgánů armády na plánování, řízení a využívání vědecké práce v armádě, a

— možnými formami zapojení do procesu vědecké práce co největší počtu generálů a důstojníků naší armády.

Při podrobnějším studiu dosavadních názorů na plánovací a řídicí úlohu jednotlivých složek naší armády ve vědecké práci vůbec a vojenskovědecké práci zvlášť, objevíme v podstatě tři základní pojetí této otázky:

Jedna část našeho velitelského sboru je toho názoru, že vědecká práce v armádě, a tedy i její plánování a řízení, je součástí funkčních povinností odpovídajících velitelských orgánů a že tedy vědeckou práci např. ve vševojskové armádě má plánovat a řídit velitel armády, resp. náčelník štá-

bu armády, v divizi pak velitel nebo náčelník štábu divize.

Druhá část našeho velitelského sboru považuje vědeckou práci v armádě za složku funkční činnosti vědecko-pedagogického sboru našich vojenských vysokých škol a učilišť a domnívá se, že plánování a hlavně pak řízení vědecké práce v armádě, je funkcí náčelníků a vědeckých kolektivů příslušných škol.

Třetí část našeho velitelského sboru požaduje, aby k plánování a řízení vědecké práce v armádě byl vytvořen zvláštní orgán — jakási zdobnělá vojenská obdoba Čs. akademie věd.

Kromě těchto tří základních skupin názorů vyskytují se i různé jejich kombinace.

Rozeberme si v dalším, jaká tedy by měla být úloha jednotlivých složek při plánování a řízení vědecké práce v naší armádě.

Úkol centrálních orgánů armádního velení

Myslím, že není naprosto žádných pochybností o tom, že za rozvoj vědecké práce v naší armádě, v plném rozsahu významu těchto slov, odpovídá ministr národní obrany prostřednictvím náčelníka generálního štábu. V tomto směru jsou i organizačně zabezpečeny potřebné orgány jednak jako kolektivní orgán VR MNO a jednak jako tabulkové, funkční pracoviště — vojenskovo-vědecké oddělení, i když nové úkoly vědecké práce v armádě bezesporu vyžadují si určité korekce ve struktuře těchto orgánů a u vojenskovo-vědeckého oddělení i v celkovém funkčním pojetí a v podřízenosti.

Na organizačním stupni náměstků MNO a velitelů a náčelníků druhých vojsk a správ MNO a GŠ jsou v současné době v rozebrané otázce některé dosud nedořešené problémy, jejichž správné vyřešení je základní podmínkou dalšího zkvalitnění vědecké a zejména pak vojenskovo-vědecké práce v naší armádě.

Jaká je, podle našeho názoru, funkční povinnost například velitele raketového vojska a dělostřelectva MNO (dále „velitele dělostřelectva“) ve věci plánování, řízení a využití vojenskovo-vědecké práce v čs. ozbrojených silách?

— Velitel dělostřelectva MNO určuje problematiku, kterou z jeho odborného funkčního hlediska je nutno řešit vojenskovo-vědeckou prací a vychází jak ze současné potřeby vojsk, tak z perspektivy vývoje příslušné otázky.

— Jedině velitel dělostřelectva MNO ze své funkční velitelské kompetence (a nikoli vědecký pracovník) může rozhodnout,

který problém bude nutno v naší armádě v praxi vyřešit přímo na podkladě sovětských ráádů a předpisů (představujících ve své podstatě závěry vědeckého rozpracování sovětskými vědeckými pracovišti); jen on může určit, aby na takový problém vůbec nebyla zaměřována naše vojenskovo-vědecká práce. A naopak jen velitel dělostřelectva MNO, opět ze své funkční velitelské kompetence, je schopen a také povinen určit ty specifické problémy svého oboru, jež musí být naší vojenskovo-vědeckou prací teoreticky aplikovány na naše specifické podmínky, popřípadě které musíme v celém jejich rozsahu vědecky rozpracovat sami.

Vezměme jiný příklad. V poslední době bylo několikrát kritizováno, že sice strategické a operační problémy jsou naší vojenskovo-vědeckou prací rozpracovávány a řešeny, že však dosud chybí vědecké promítnutí kvalitativních změn soudobého ozbrojeného boje do taktiky a hlavně i do výchovy a výcviku vojsk.

I když samozřejmě nechceme nikterak omlouvat fakt, že naši vojenskovo-vědeckí pracovníci nedostatečně promítají nové strategické a operační závěry do oboru taktiky, výchovy a výcviku vojsk, je nutno zdůraznit, že je především funkční povinností orgánů MNMO, a to jak náčelníka správy bojové přípravy, tak po linii druhých vojsk i velitelů a náčelníků druhých vojsk MNO, aby právě oni vytyčili problematiku, kterou je nutno v rozbraném smyslu, teoreticky promítnout do života jednotek taktických stupňů.

Tedy vytyčit, určit úkoly vojenskovo-vědecké práce je v specifických podmínkách nedílné velitelské pravomoci a odpovědnosti, první a základní povinnosti centrálních velitelských orgánů.

Druhou základní povinností centrálních orgánů je určit reálné časové lhůty k vyřešení těchto úkolů a zároveň navrhnout příslušná vědecká pracoviště, jež mají tyto úkoly řešit, včetně návrhu na zřízení stálých nebo dočasných pracovišť pro řešení těch závažných úkolů, jež nelze přidělit k řešení stávajícím vědeckým pracovištím.

Třetí jejich základní povinností je provést, usměrnit a schválit příslušná anotační řízení.

V průběhu řešení vědeckého úkolu musí centrální velitelské orgány plnit svou čtvrtou základní povinnost: provádět posouzení dílčích výsledků práce, usměrňovat práci a všestranně zabezpečovat plnění úkolu příslušným pracovištěm.

Posledním základním úkolem v řízení, plánování a využívání vojenskovo-vědecké prá-

ce v armádě (a vědecké práce v armádě vůbec) je, provést celková vyhodnocení ukončené vědecké práce a vyřešit využití jejích výsledků v praktickém životě vojsk.

Je jasné, že pro plnění těchto úkolů mají příslušní velitelé a náčelníci své kolektivní orgány: sekce VR MNO, vědecké rady velitelů a náčelníků druhů vojsk a vědecké kolektivní orgány příslušných komplexních a stěžejních úkolů.

Bude však třeba, aby vedle těchto kolektivních orgánů byly organizačně zabezpečeny i „tabulkové“ orgány pro řízení vědecké práce u jednotlivých druhů vojsk a hlavních složek štábu.

Z uvedených zásad vychází i naše pojetí, aby v čele jednotlivých komplexních a popřípadě stěžejních úkolů vojenskovědecké práce v armádě stáli ti velitelští orgánové, kteří podle svých funkčních povinností odpovídají za praktické řešení příslušných problémů. Stejně tak, aby se Tito odpovědní velitelští orgánové jak osobně, tak prostřednictvím příslušníků svých štábů, účastnili práce kolektivních orgánů těchto úkolů (to je, aby byli, vedle vědeckých pracovníků, i oni členy kolegií komplexních úkolů a rad stěžejních úkolů).

V druhé části svého příspěvku chci uvést názory na reálné možnosti vědecké práce na různých typech vědeckých pracovišť naší armády a ve štábech a vojscích.

Přijmeme-li rozebrané vpředu pojetí úkolu velitelů a náčelníků druhů vojsk a složek MNO a GŠ při plánování a řízení vědecké práce v armádě vůbec a vojenskovědecké práce zvlášť, můžeme i účinně zabezpečit správný požadavek, aby co největší část našeho velitelského sboru byla vtažena do procesu vědeckého bádání a vědecké práce v naší armádě.

Při tom je ovšem nutno jasně rozlišovat různé formy této účasti na procesu vědeckého bádání, podle reálných možností a reálných podmínek jednotlivých pracovišť a jednotlivých pracovníků.

Vědecké pracoviště tabulkové, zakotvené v organizační struktuře některé vojenské školy (ať vysoké nebo učiliště), popřípadě v organizační struktuře některé jiné složky Čs. lidové armády, má jako svůj funkční, v podstatě jediný úkol, vědeckou práci při řešení určitého vědeckého problému.

Vědecké pracoviště dočasně vytvořené, k řešení určitého vědeckého problému, z pracovníků dočasně osvobozených od jejich normálních funkčních povinností, po dobu své práce na řešení zadaného vědeckého úkolu (zpravidla dílčího a časově ome-

zeného), má rovněž řešení zadaného vědeckého problému jako svůj jediný úkol.

Charakter práce vědeckých pracovišť je možno aplikovat i na práci vědeckých aspirantů, řešících v rámci rozpracování své kandidátské práce některý dílčí problém, zahrnutý v celkovém plánu vědecké práce v armádě, a stejně tak i na práci jednotlivých vědeckých či pedagogických pracovníků našich škol, pokud jsou po dobu své vědecké práce uvolněni ze svých pedagogických úkolů.

Vysokoškolské katedry a odborné skupiny těchto kateder, jako kolektivy, pracující na řešení určitého vědeckého problému, představují další typ vědeckých pracovišť. Své vědecké úkoly plní příslušníci katedry při současném plnění svých ostatních, hlavně pedagogických úkolů. Vzhledem k tomu je třeba na katedře zvolit odpovídající organizaci práce. V dosavadní praxi kateder se ukázalo výhodným určovat hlavního rozpracovatele (popřípadě vědeckého sekretáře) příslušného vědeckého problému a sprostít ho, na úkor druhých členů katedry, ostatních funkčních úkolů (zejména pedagogických úvazků). Příslušníci katedry pak se podílejí na vědecké práci katedry hlavně formou připomínek, diskusí, recenzí apod. jednotlivých dílčích problémů, shrnutých hlavním rozpracovatelem buď na zvláštních katedrálních zasedáních nebo jiných shromážděních, posuzujících materiály připravené hlavním rozpracovatelem. Ten pak využívá zkušeností, názorů a myšlenek kolektivu celé katedry. Organizace práce, dobře rozpracovaná v intencích těchto myšlenek, zabezpečuje nejen hodnotné výsledky práce, ale i maximální využití času ostatních příslušníků katedry, věnovaného vědecké práci.

Obdobným způsobem je možno plnit některé dílčí vědecké úkoly například i ve štábech velitelů a náčelníků druhů vojsk a složek MNO a GŠ, to jest z počtu štábu vyčlenit rozpracovatele (sekretáře) úkolu a osvobodit ho na potřebnou dobu od jeho tabulkových funkčních povinností. Kolektiv štábu pak při řešení takového vědeckého úkolu účastní se obdobně jako „ostatní příslušníci katedry“.

Při vědecké práci ve vojscích však, počínaje štábem divize a níže, bude nutno přehodnotit dosavadní různorodé naše názory na její možnosti a formy. Podle našeho názoru hlavním úkolem štábů a vojsk ve vědecké práci by mohlo být:

a) shromažďování potřebných údajů z praktického života vojsk, k vědeckému